

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Відділ інституціонального забезпечення природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Інституту агроєкології і природокористування НААН
д.е.н., професор, академік НААН

О.І. Дребот

« 30 » 03 2023 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

(дисципліна циклу вільного вибору аспіранта)

Освітній ступінь: третій освітньо-науковий рівень (аспірантура)

Спеціальність: 051 Економіка

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Науковий відділ: інституціонального забезпечення природокористування

Число кредитів ЄКТС – 3

Лекцій – 16 години

Практичних занять – 14 годин

Самостійна робота – 60 годин

Форма контролю знань – залік

Київ – 2023

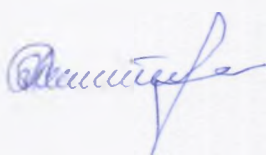
Робоча програма з дисципліни «Екологічний менеджмент» складено на підставі навчального плану спеціальності – 051 «Економіка» у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки для здобувачів третього науково-освітнього рівня (аспірантів)

Укладач робочої програми:
д.е.н., с.н.с.

 Петро МЕЛЬНИК

Робочу програму схвалено на засіданні відділу інституціонального забезпечення природокористування (протокол № 1 від «2» 03 2023 р.)

Затверджено Вченою радою Інституту агроєкології і природокористування НААН (Протокол № 2 від 30 03 2023 р.)

© Зіновчук Н.В. 2019 р.
© Мельник П.П., 2023 р.

1. Мета і завдання вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент»

1.1. Місце і роль дисципліни в системі підготовки фахівців

Навчальна дисципліна «Екологічний менеджмент» спрямована на формування компетентності аспірантів щодо вирішення екологічних проблем на мікрорівні: суб'єктами господарювання, організаціями, установами. Знання особливостей функціонування суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм та галузевої приналежності та проявів негативного екологічного впливу від їхньої господарської діяльності на довкілля, а також сутності інструментів його захисту, сприятимуть проведенню наукових досліджень у сфері природокористування.

1.2. Метою викладання дисципліни є отримання аспірантами знань щодо методики оцінки ступеню впливу виробничих процесів на довкілля, дослідження еколого-економічних процесів використання, охорони та збереження природних ресурсів суб'єктами господарювання, сутності регуляторних механізмів, що можуть розроблятися і запроваджуватися на макрорівні.

1.3. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомити з міжнародними стандартами, що визначають процедуру запровадження екологічного менеджменту на підприємстві;
- дати уявлення про особливості розроблення екологічної заяви та екологічної політики на підприємстві;
- розкрити значення і сутність стандартизації і сертифікації;
- дати уявлення про екологічний моніторинг, що застосовується на підприємстві;
- ознайомити з особливостями проведення екологічного аудиту на підприємстві;
- ознайомити з інструментами державного та ринкового регулювання процесів стандартизації та сертифікації у галузі природокористування.

2. Вимоги до знань та вмінь, набутих в процесі вивчення дисципліни

У результаті вивчення дисципліни аспіранти мають володіти компетенціями:

- **Загальнонаукові компетенції:** здатність до наукового пізнання на основі системного, синергетичного підходів, використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійних дослідженнях.

- **Інструментальні компетенції:** знання законів, методів та методик проведення наукових та прикладних досліджень. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, компетентність у пошуку, обробленні та критичному аналізі різних інформаційних джерел.

- **Загально-професійні компетенції:** знання математичних методів побудови та аналізу моделей природних, економічних та соціальних об'єктів. Здатність критично сприймати і аналізувати чужі думки та ідеї, шукати власні

шляхи вирішення проблеми, рецензувати публікації та автореферати, проводити критичний аналіз власних матеріалів.

- **Спеціалізовано-професійні компетенції:** компетенції у проведенні наукових досліджень щодо використання природних ресурсів у різних галузях національної економіки, що формують здатність оцінювати доцільність та оптимальність у споживанні ресурсів; компетенції у проведенні наукових досліджень щодо екологічного менеджменту, що дозволяють оцінювати екологічну політику підприємства та розробляти релевантні природоохоронні заходи, спрямованих на усунення або пом'якшення дії негативних екологічних чинників, зумовлених господарською діяльністю підприємств.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати:

- методологічні основи проведення наукових досліджень у сфері екологічного менеджменту;
- міжнародні та національні стандарти, що регулюють діяльність підприємства, якість та управління природоохоронною діяльністю;
- методики оцінки екологічного впливу на довкілля суб'єктами господарювання різної галузевої належності;
- екологічне законодавство, що регулює діяльність підприємств у сфері природокористування;
- основи екологічного моніторингу;
- основи екологічного аудиту;
- вимоги щодо розроблення екологічних програм суб'єктами господарювання;
- вітчизняний і зарубіжний досвід сертифікації продукції;
- застосування прийомів і методів моделювання еколого-економічних процесів на підприємстві;
- розробку прогнозних оцінок щодо зменшення екологічних впливів підприємства на довкілля.

вміти:

- оцінювати економічні ризики від викидів суб'єктами господарювання забруднюючих речовин у атмосферне повітря, скидів стічних вод у поверхневі водні об'єкти, розміщення забруднюючих речовин у довкілля;
- аналізувати існуючу екологічну політику суб'єкта господарювання та розробляти науково обґрунтовані пропозиції щодо її вдосконалення;
- оцінювати відповідність екологічної політики підприємства масштабам та виду діяльності;
- аналізувати екологічні проблеми, зумовлені функціонуванням підприємства, та оцінювати ризик їх розвитку для регіону;
- аналізувати зарубіжний та вітчизняний досвід щодо запровадження екологічних стандартів та сертифікації продукції;

- оцінювати ступінь доцільності проведення екологічного аудиту, моніторингу і контролю на підприємстві.;

3. Набуті знання та вміння необхідні для:

- розуміння сутності запровадження екологічних програм та екологічної політики на підприємстві та їх впливу на процеси охорони та збереження довкілля;
- розроблення нових наукових парадигм, самопідготовки, написання кандидатської дисертації, наукових статей, доповідей з питань екологічного менеджменту;
- застосування методик аналізу екологічних впливів суб'єкта господарювання на довкілля;
- розроблення прогнозів, моделей, сценаріїв розвитку подій у форматі екологічної політики на підприємстві;
- розроблення програм екологічного менеджменту діяльності суб'єкта господарювання у різних галузях національної економіки, зокрема у сільському та лісовому господарстві.

2. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання	Нормативні дані												
	курс	семестр	Лекції, год.	Практичні, год.	Семінари, год.	Всього аудиторних, год.	Само-стійні, індивідуальні, год.	Аудиторна і поза аудиторна робота, год.	Курсові роботи, год/кред ECTS	Навчальна практика, год/кред ECTS	Підсумковий контроль, форма, семестр год/кред ECTS	Всього	
												Год	Кредити ECTS
Очна	аспіранти	1	16	14	-	30	60	-	-	-	Залік	90	3

3. Структура залікового кредиту дисципліни «Екологічний менеджмент»

	Вид навчальної роботи	№ теми і зміст	Кількість годин на лекції	Семінарські, практичні, лабораторні		Кількість балів	Самостійна робота	
				№ роботи	Кількість годин		Зміст	год.
<i>Модуль 1. Теоретико-методологічні основи екологічного менеджменту</i>								
Сутність екологічного менеджменту та його складових	Лекція	Тема 1. Сутність та роль екологічного менеджменту Поняття і складові екологічного менеджменту. Принципи і критерії екологічного менеджменту. Роль екологічного менеджменту у підвищенні іміджу підприємства	2	1	2	10	Зарубіжний досвід запровадження екологічного менеджменту в корпораціях	8
Сутність методики запровадження екологічного менеджменту на підприємстві	Лекція	Тема 2. Алгоритм запровадження екологічного менеджменту на підприємстві Оцінка негативних впливів підприємства на довкілля. Розроблення екологічної заяви. Методика створення служби екологічного менеджменту. Розроблення екологічної політики підприємства.	2	2	2	10	Підготовка проекту «Екологічний менеджмент на підприємстві»	10
Сутність та роль запровадження стандартів на підприємстві Сутність статей, що регулюють охорону довкілля та використання природних ресурсів суб'єктами господарювання	Лекція	Тема 3. Стандартизація в системі екологічного менеджменту Загальна характеристика стандартів. Класифікація екологічних стандартів. Стандарт BS 7750. Міжнародні стандарти управління і якості серій ISO ДСТУ. Схема екологічного менеджменту і аудиту (EMAS). Інтегровані системи менеджменту Законодавче регулювання екологічних впливів підприємств на довкілля в Україні Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України та інші, що регулюють правові відносини суб'єктів господарювання у сфері природокористування та охорони	2	3	2	10	Міжнародні екологічні стандарти Нормативні документи з екологічного менеджменту	6

Сутність екологічного аудиту та його роль у запровадженні екологічного менеджменту на підприємстві	Лекція	Тема 4. Екологічний аудит Сутність і види екологічного аудиту. Завдання і принципи екологічного аудиту. Об'єкти та суб'єкти екологічного аудиту. Правові та організаційні особливості проведення екологічного аудиту. Екологічний консалтинг. Замовники і виконавці екологічного аудиту. Складання аудиторського висновку.	2	4	2	10	Міжнародний екологічний аудит	8
Особливості використання сучасних методів у дослідженні екологічного менеджменту	Лекція	Тема 5. Методологія дослідження екологічного менеджменту Системний підхід у дослідженні екологічної політики. Метод структурного аналізу і синтезу. Метод термінологічного аналізу. Абстрактно-логічний метод. SWOT аналіз тощо.	2	5	2	10	Методика використання SWOT аналізу для розробки екологічної політики підприємства	8
Всього за модуль			10		10	50		40
Модуль 2. Сутність та роль космічного менеджменту, алгоритм запровадження в господарській діяльності								
Сутність та роль космічного менеджменту	Лекція	Тема 1. Сутність та роль космічного менеджменту Поняття і складові космічного менеджменту. Принципи і критерії космічного менеджменту. Роль космічного менеджменту в господарській діяльності суб'єктів господарювання	2	6	2	10	Опрацювання зарубіжних наукових праць щодо впливу сонячної активності на с.-г. культури. Науковий звіт.	8
Теоретико-методичні підходи запровадження космічного менеджменту в господарській діяльності суб'єктів господарювання	Лекція	Тема 2. Алгоритм запровадження космічного менеджменту в господарській діяльності підприємств Теоретико-методичні підходи запровадження космічного менеджменту у виробництві сільськогосподарських культур. Заходи запобігання негативного впливу фаз циклу сонячної активності на виробництво сільськогосподарських культур.	4	7	2	10	Підготовка проєкту реферату запровадження «Космічного менеджменту на підприємстві»	12
Всього за модуль			6		4	20		20
ВСЬОГО			16		14	70		60

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів, змістових модулів і тем	Кількість годин				
	очна (денна, вечірня) форма				
	усього	у тому числі			
л		п	лб	інд	ср
Модуль 1. Теоретико-методологічні основи екологічного менеджменту					
Тема 1. Сутність та роль екологічного менеджменту	12	2	2		8
Тема 2. Алгоритм запровадження екологічного менеджменту на підприємстві	14	2	2		10
Тема 3. Стандартизація в системі екологічного менеджменту; Законодавче регулювання екологічних впливів підприємств на довкілля в Україні	10	2	2		6
Тема 4. Екологічний аудит	12	2	2		8
Тема 5. Методологія дослідження екологічного менеджменту	12	2	2		8
Усього годин	60	10	10		40
Модуль 2. Сутність та роль космічного менеджменту, алгоритм запровадження в господарській діяльності					
Тема 1. Сутність та роль космічного менеджменту	12	2	2		8
Тема 2. Алгоритм запровадження космічного менеджменту суб'єктами господарювання	18	4	2		12
Усього годин	30	6	4		20

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми, зміст	Кількість годин
		очна форма
Модуль 1. Теоретико-методологічні основи екологічного менеджменту		
1	Зарубіжний досвід запровадження екологічного менеджменту в корпораціях	8
2	Підготовка проекту «Екологічний менеджмент на підприємстві»	10
3	Міжнародні екологічні стандарти. Нормативні документи з екологічного менеджменту	6
4	Міжнародний екологічний аудит	8
5	Методика використання SWOT аналізу для розробки екологічної політики підприємства	8
	Разом	40
Модуль 2. Сутність та роль космічного менеджменту, алгоритм запровадження в господарській діяльності		
1	Еколого-економічні основи управління природокористуванням і моделювання в агроєкосистемах	8

2	Особливості формування еколого-економічних втрат від дії космічних чинників у природокористуванні агроєкосистем	12
	Разом	20

6. Методи контролю

Метод письмового контролю застосовується на практичних заняттях, під час екзамену. Метод усного контролю застосовується на лекційних заняттях (відповіді на основні теоретичні положення по вивченому матеріалу), на практичних заняттях (відповіді на питання), під час захисту проекту. Метод тестового контролю застосовується на практичних заняттях. Метод самоконтролю застосовується під час самостійної підготовки здобувачів.

7. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний контроль та самостійна робота							Залік	Сума балів
ЗМ 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
Лк 0,5	Лк 0,5	Лк 0,5	Лк 0,5	Лк 0,5	Лк 0,5	Лк 0,5		
Пз-7,5	Пз-11,5	Пз-7,5	Пз-7,5	Пз-7,5	Пз-7,5	Пз-7,5		
10	10	10	10	10	10	10		
70							30	100

Аспіранти також можуть отримати додаткові бали за позапрограмну ініціативну роботу, а саме: *участь у міжнародній конференції з екологічних проблем – 10 балів; участь у всеукраїнській конференції – 6 балів; участь у круглому столі – 4 бали; публікація у науковому фаховому виданні – 20 балів.*

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

1. Типова програма навчальної дисципліни.
2. Робоча навчальна програма навчальної дисципліни.
3. Методичні вказівки до проведення практичних занять.
4. Методичні вказівки до самостійної роботи аспірантів.
5. Перелік запитань для тестової перевірки знань (контрольної роботи).
6. Перелік запитань для підготовки до іспиту.
7. Електронний варіант конспекту лекцій.

9. Рекомендована література:

Базова:

1. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлик. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
2. Екологічний менеджмент і аудит: Навчальний посібник / С.М. Лівак та інші. – Друге видання. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 200 с.
3. Міжнародний стандарт ISO 14001–2004 Системи екологічного менеджменту. Вимоги з роз'ясненнями щодо використання.
4. Вівевіч А.М., Вайданич Т.В., Дідович І.І., Дідович А.П. Екологічний маркетинг: навч. посібник. – Львів: УкрДЛТУ, 2002. – 248 с.
5. Садченко Е.В., Харичков С.К. Экологический маркетинг: понятия, теория, практика и перспективы. – Одесса, Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2001. – 146 с.
6. Мельник П.П. Еколого-економічні основи управління природокористуванням в агроєкосистемах / П.П. Мельник. – К. : ДІА, 2016. – 326 с.
7. Критерії ефективності космічних чинників у природокористуванні агроєкосистемі: метод. реком./ за наук. ред. академіка НААН О.І. Дребот. Київ, 2023. 17 с.

Додаткова література:

1. Зіновчук Н. В. Екологічна політика в АПК: економічний аспект. – Львів: Львівський держ. аграр. ун-т, ННБК "АТБ", 2007. – 394 с.
2. Царенко О. М., Несветов О. О., Кадацький М. О. Основи екології та економіка природокористування: Навч. пос. для студ. вузів. – Суми: Ун-ка книга, 2001. – 326 с.
3. Екологія: підручник [для студ. екон. вищих навч. зал. і ф-тів] / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик та ін. – [2-ге вид., без змін]. – К.: КНЕУ, 2006. – 371 с.
4. Васильева Е. Э. Экономика природопользования. – Учебник. – Минск: БГУ, 2002. – 119 с.
5. Экономические основы экологии: Учебник /В. В. Глухов, Т. В. Лисочкина, Т. П. Некрасова. – СПб, Специальная литература, 1995. – 280 с.
6. Экология и экономика природопользования: Учебник для вузов / Под ред. Э. В. Гирусова. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – 455 с.
7. ДСТУ ISO 14001-97 «Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування».
8. ДСТУ ISO 14004-97 «Системи управління навколишнім середовищем. Загальні настанови щодо принципів управління, систем та засобів забезпечення».
9. ДСТУ ISO 14010-97 «Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Загальні принципи».
10. ДСТУ ISO 14011-97 «Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Процедури аудиту. Аудит систем управління навколишнім середовищем».
11. ДСТУ ISO 14012-97 «Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Кваліфікаційні вимоги до аудиторів з екології».
12. Зіновчук Н.В. Екологічна політика АПК України: економічний аспект. – Львів: Львівський держ. аграр. ун-т, ННБК «АТБ», 2007.– 394 с.
13. Царенко О. М., Несветов О. О., Кадацький М. О. Основи екології та економіка природокористування. – Суми: Університетська книга, 2001. – 326 с.
14. Про екологічний аудит. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст.
15. Про екологічну експертизу. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст. 54.
16. Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами: Закон України від 14 вересня 2000 р. № 1947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 44. – Ст. 374.
17. Про затвердження Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 554 // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн. 2. – С. 465-466.
18. Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1995 р. № 881 // Екологія і закон: Екологічне

законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн. 2. – С. 481-482.

19. Про затвердження Порядку надання дозволу на ввезення та застосування незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів іноземного виробництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 4.03.1996 р. № 288 // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн. 2. – С. 480-481.

20. Про затвердження Порядку одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі токсичних промислових відходів, продуктів біотехнології та інших біологічних агентів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 1995 р. № 440 // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн. 2. – С. 480-481.

21. Про захист людини від іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. № 15/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 115.

22. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1870-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 513.

23. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн.1. – С. 14-51.

24. Про порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р. № 486 // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн. 1. – С. 468 - 470.

25. Про порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Постанова Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 р. № 2751-XII // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2-х кн. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – Кн.1. – С. 136-138.

26. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.

Інтернет-ресурси:

27. Екологічне законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://proeco.visti.net/ecleg.htm>

28. Офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/go?page=193&type=left>

29. Портал "Екоаудит" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ecoaudit.com.ua

**КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЦИКЛУ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ
АСПІРАНТА
«ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор

Інституту агроекології і
природокористування НААН
д.е.н., професор, академік НААН

Оксана ДРЕБОТ

« 03 » 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

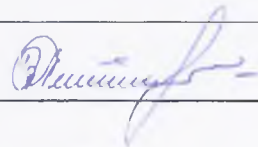
Для аспірантів третього освітньо-наукового рівня
Галузі знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки
Спеціальності: 051 Економіка

Кількість кредитів ЄКТС – 3
Лекцій – 16 години
Практичних занять – 14 годин
Самостійна робота – 60 годин
Форма контролю знань – залік

№	Лекції	К-ть годин	Практичні заняття	К-ть годин	Самостійна робота	К-ть годин
	Тема 1. Сутність та роль екологічного менеджменту	2	Поняття і складові екологічного менеджменту. Принципи і критерії екологічного менеджменту. Роль екологічного менеджменту у підвищенні іміджу підприємства	2	Зарубіжний досвід запровадження екологічного менеджменту в корпораціях	8
	Тема 2. Алгоритм запровадження екологічного менеджменту на підприємстві	2	Оцінка негативних впливів підприємства на довкілля. Розроблення екологічної заяви. Методика створення служби екологічного менеджменту. Розроблення екологічної політики підприємства.	2	Підготовка проекту «Екологічний менеджмент на підприємстві»	10

Тема 3. Стандартизація в системі екологічного менеджменту; Законодавче регулювання екологічних впливів підприємств на довкілля в Україні	2	Загальна характеристика стандартів. Класифікація екологічних стандартів. Стандарт BS 7750. Міжнародні стандарти управління і якості серій ISO ДСТУ. Схема екологічного менеджменту і аудиту (EMAS). Інтегровані системи менеджменту Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України та інші, що регулюють правові відносини суб'єктів господарювання у сфері природокористування та охорони	2	Міжнародні екологічні стандарти Нормативні документи з екологічного менеджменту	6
Тема 4. Екологічний аудит	2	Сутність і види екологічного аудиту. Завдання і принципи екологічного аудиту. Об'єкти та суб'єкти екологічного аудиту. Правові та організаційні особливості проведення екологічного аудиту. Екологічний консалтинг. Замовники і виконавці екологічного аудиту. Складання аудиторського висновку	2	Міжнародний екологічний аудит	8
Тема 5. Методологія дослідження екологічного менеджменту	2	Системний підхід у дослідженні екологічної політики. Метод структурного аналізу і синтезу. Метод термінологічного аналізу. Абстрактно-логічний метод. SWOT аналіз тощо	2	Методика використання SWOT аналізу для розробки екологічної політики підприємства	8
Тема 6. Сутність та роль космічного менеджменту	2	Поняття і складові космічного менеджменту. Принципи і критерії космічного менеджменту. Роль космічного менеджменту в господарській діяльності суб'єктів господарювання	2	Еколого-економічні основи управління природокористуванням і моделювання в агроєкосистемах	8
Тема 7. Алгоритм запровадження космічного менеджменту в господарській діяльності підприємств	4	Теоретико-методичні підходи запровадження космічного менеджменту у виробництві сільськогосподарських культур. Заходи запобігання негативного впливу фаз циклу сонячної активності на виробництво сільськогосподарських культур.	2	Особливості формування еколого-економічних втрат від дії космічних чинників у природокористуванні агроєкосистем	12
Усього годин	16		14		60

Доктор економічних наук, старший науковий співробітник

Мельник П.П.

